

Privatkopieringen har i stort sett upphört

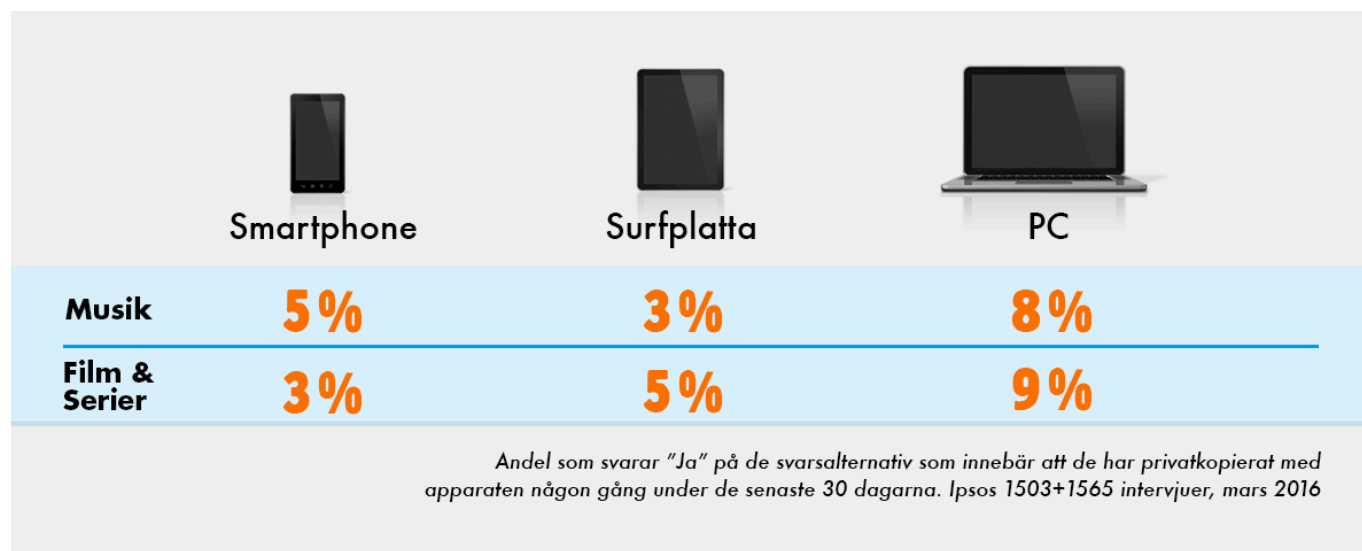
Det är hög tid att utreda ett nytt system för privatkopieringsersättningen. Nuvarande system leder till ohållbara konsekvenser för konsumenterna.

Ersättningen bygger på en förlegad syn där minneskapacitet läggs till grund för avgiftens storlek. Användarnas beteende har skiftat till strömmade tjänster istället för fysiska skivor och privatkopiering, samtidigt ökar minneskapaciteten i moderna elektronikprodukter. Konsumenterna betalar dubbelt.

Att privatkopieringsersättningen samtidigt femdubblas är ett bevis för att det måste till en förändring.

Våra grannländer Finland och Norge har insett detta och infört ett annat system där konsumentens avgifter avskaffats och upphovsmännen ersätts över kulturbudgeten.

Det är dags att Sverige går samma väg.

Privatkopieringen i Sverige i mars 2016

I den undersökning som Ipsos nyligen genomfört svarar mellan 3 och 9 procent att de privatkopierar. Svaren varierar mellan olika anordningar och vilken typ av material som kopierats.

För analoga kasset- och VHS-band fanns i stort sett ingen annan användning än privatkopiering. För de produkter som senare ålagts privatkopieringsersättning har omfattningen minskat. Copyswede som samlar in

ersättningen på upphovsrättshavarnas uppdrag, hävdar att privatkopieringen fortfarande är utbredd, mellan 30 och 50 procent beroende på enhet och material.

Vår undersökning visar att privatkopieringen i stort sett upphört. Det förändrar förutsättningarna för nuvarande ersättningsmodell.

Privatkopieringsersättningen

Privatkopieringsersättningen utgår för att ersätta rättighetshavarna för de inskränkningar i ensamrätten som innebär att verken i vissa fall får utnyttjas utan tillstånd av upphovsmannen.

Det är alltså i grunden en ersättning för ett inkomstbortfall. Den nuvarande diskussionen handlar ytterst om hur stort detta inkomstbortfall är och vilka anordningar (t ex smartphones, surfplattor etc.) som ska omfattas av ersättningen – är de "särskilt ägnade" för privatkopiering.

Kritiken mot privatkopieringsersättningen i dess nuvarande form kan sammanfattas i tre delar:

Kopieringens omfattning: Om man ska mäta omfattningen måste det ske med mycket exakta frågeformuleringar. Upphovsrättslagens språk och uttryck är inte längre relevanta. Fokusgrupper visade att användare inte ens använder ordet kopiera. Såväl teknikutvecklingen som vår undersökning visar att den omfattning som Copyswede påstår att privatkopieringen har är direkt felaktig. Det är mycket få personer som privatkopierar idag. Därmed måste upphovsrättslagarnas inkomstbortfall antas vara obetydligt.

Kassettbandsparadigmet: Privatkopieringsersättningen utformades i en tid när analoga och senare digitala tekniker användes för att göra kopior från fysiska original, t ex LP-skivor, CD eller DVD. Detta har i grunden förändrats av streamingtjänsterna. Lagstiftningen vilar alltså på i grunden förlegat teknikparadigm.

"Särskilt ägnad": För mer än 10 år sedan uttalades (prop. 2004/05:110) att mp3 spelare var särskilt ägnade för privatkopiering. Eftersom motsvarande funktioner nu finns i en smartphone ska den anses också vara särskilt ägnad. Detta oaktat att lagstiftaren 2004 inte kände till vare sig begreppet smartphone eller dess appar med t ex spel, nyheter, information eller sociala medier.

Privatkopieringen har i stort sett upphört

Copyswedens tidigare mätningar

De mätningar som Copyswede genomfört, som visat på att hälften av alla tillfrågade privatkopierat, har dels baserats på frågeformuleringar som sannolikt inte överensstämmer med användarnas sätt att uttrycka sig, dels gäller frågan om respondenten kopierat de två senaste åren.

Den långa tidsperioden gör det mycket svårt för respondenten att minnas vad som utförts eller varifrån musiken eller filmen spelats upp. På två år har också marknaden för strömmade tjänster utvecklats mycket kraftigt.

Det är oklart på vad som Copyswede baserar sina bedömningar av omfattningen. De har vägrat att offentliggöra sina undersökningar, bara i domstolsförhandlingar har de redovisats. Det finns skäl att misstänka att Copyswedens undersökningar främst syftar till att fördela de insamlade ersättningarna eftersom de i hög grad

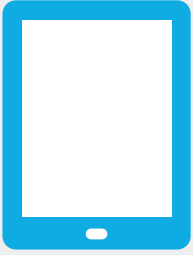
fokuserar på varifrån en kopia gjorts. Dessutom används ordet kopia mycket allmänt så att intervjupersonerna kan innefatta många olika sätt att lyssna eller titta, där långt ifrån alla innebär privatkopiering.

Användarnas egna ord

Utgångspunkten för vår undersökning var att förstå hur användarna beskriver vad de gör när de lyssnar på musik eller tittar på film eller serier. Vi lät därför Ipsos genomföra sex fokusgrupper med användare i olika åldrar. Där fick de med egna ord beskriva hur de brukar lyssna på musik eller se på film, och sätta ord på ett antal situationer som spelades upp för dem.

En iakttagelse redan från dessa fokusgrupper var att mycket få, om någon, beskrev privatkopiering. Själva ordet kopiering användes heller inte av de som deltog i fokusgrupperna.

Med utgångspunkt från dessa fokusgrupper formulerades frågorna till den kvantitativa undersökningen. Resultaten från undersökningen är mycket tydligt. Privatkopieringen har i stort sett upphört.

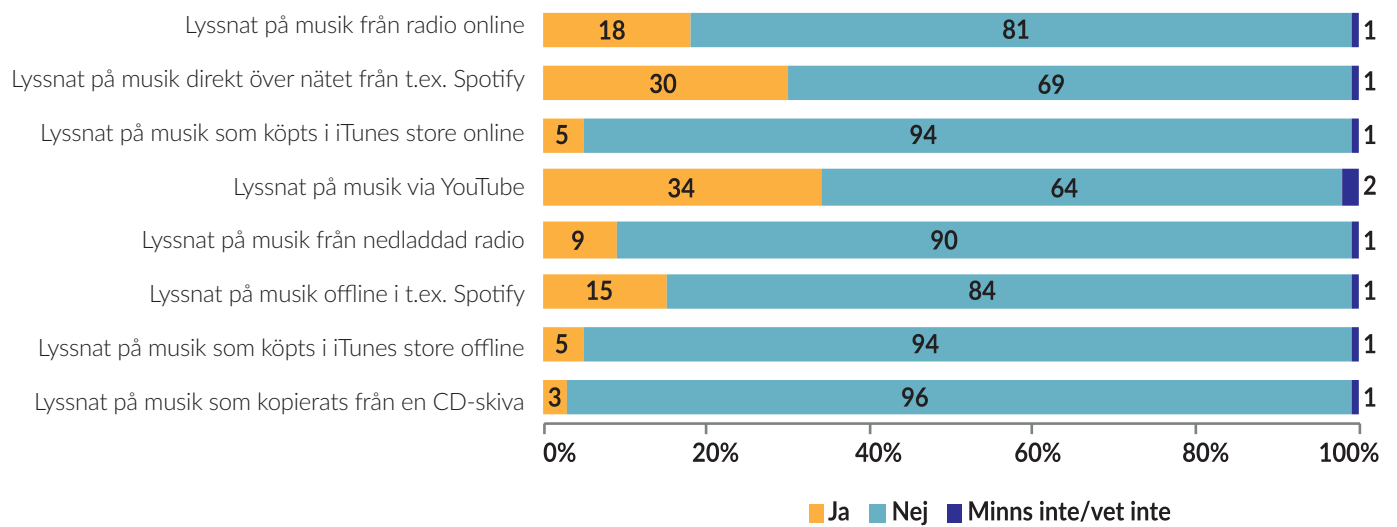
Surfplattor

För surfplattor är det tre procent som lyssnat på privatkopierad musik och fem procent som sett på film eller serier.

Copyswede menar med stöd av sin Sifundersökning från 2015 att andelen som privatkopierat till surfplattan är 15 procent avseende musik och 17 procent för rörlig bild.

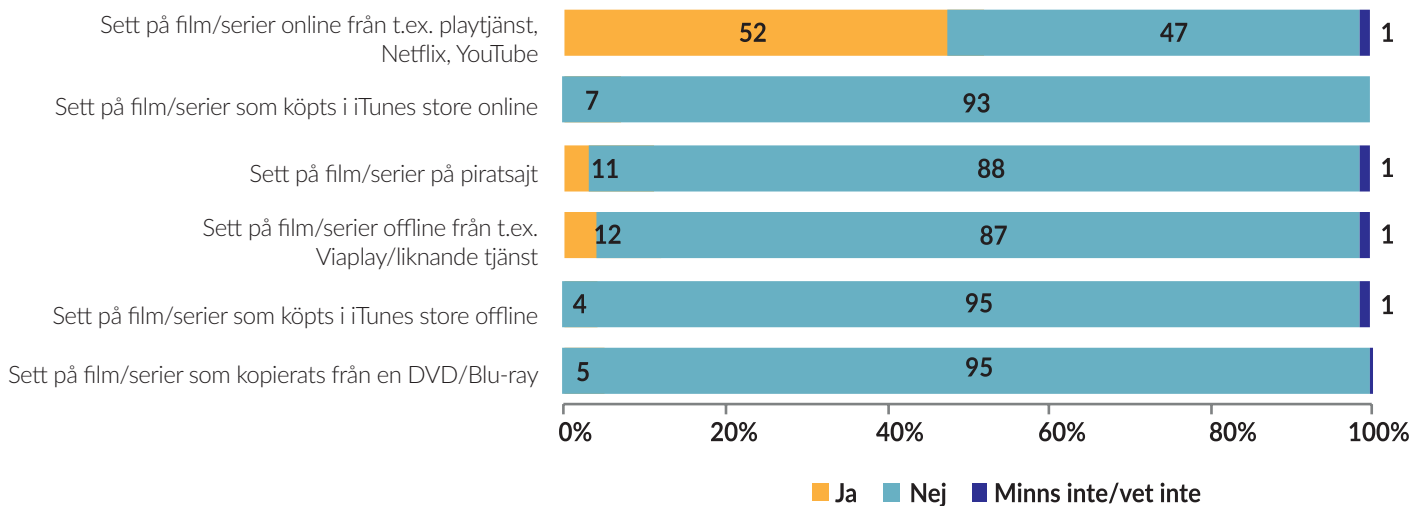
Tre procent har kopierat musik till sin dator och sedan lyssnat via surfplatta

Har du gjort följande med en surfplattade senaste 30 dagarna?

Fem procent har kopierat film/serier till sin dator och sedan tittat via surfplatta

Har du gjort följande med en surfplattade senaste 30 dagarna?

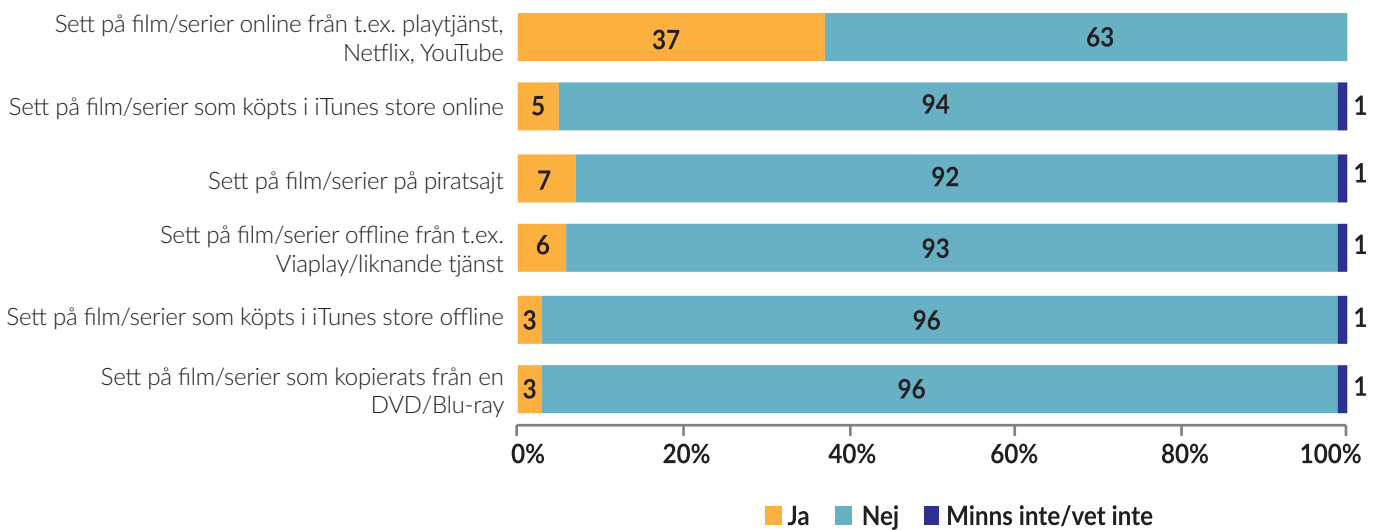
Smartphones

Den stora skillnaden mot Copyswedes undersökningar gäller smartphones. Något som 88 procent av de intervjuade har tillgång till. Copyswede menar i sin Sifundersökning (som endast rör iPhones) från 2014 att andelen som privatkopierar ljud eller rörlig bild är 50 procent. Andelen för rörlig bild är 15 procent.

Enligt vår undersökning är det fem procent som privatkopierat musik och tre procent som privatkopierat film eller serier.

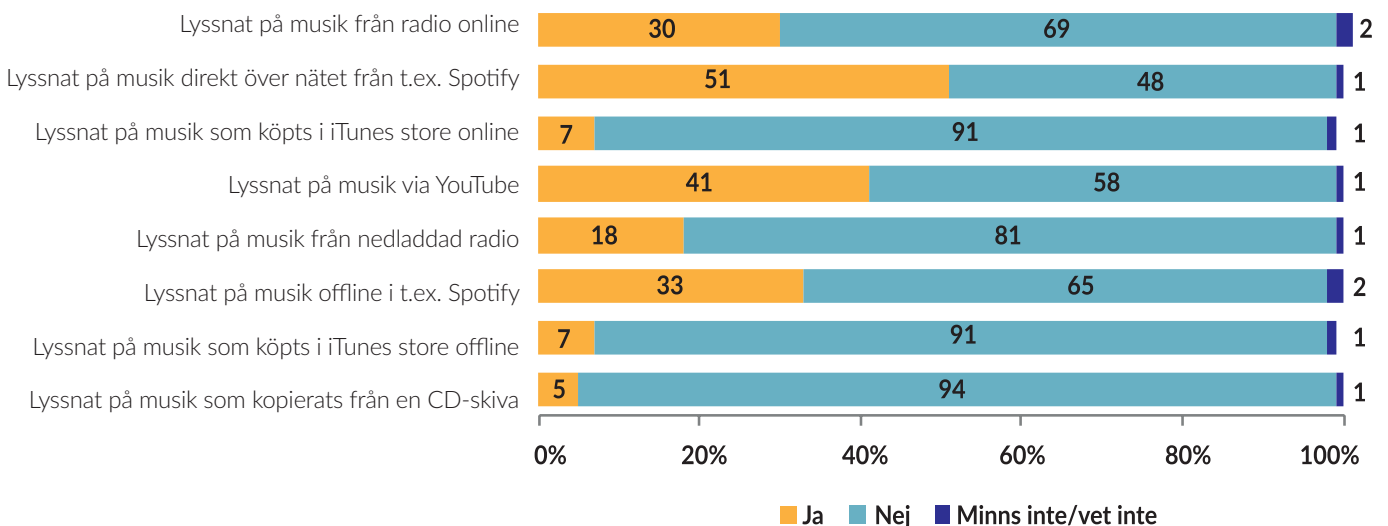
Tre procent har kopierat film/serier till sin dator och sedan tittat via smartphone

Har du gjort följande med en smartphone senaste 30 dagarna?

Tre procent har kopierat musik till sin dator och sedan lyssnat via smartphone

Har du gjort följande med en smartphone senaste 30 dagarna?

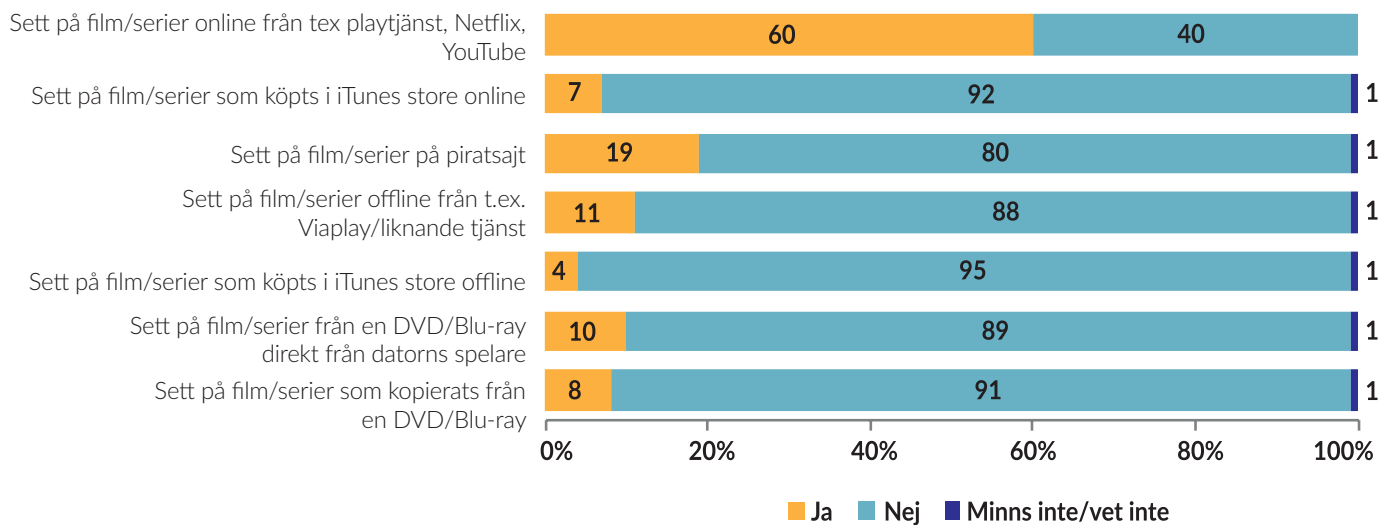

Dator

Knappt tio procent anger att de privatkopierat musik eller film till sin dator. Copyswede anger andelen till 33 procent för musik och 25 procent för film.

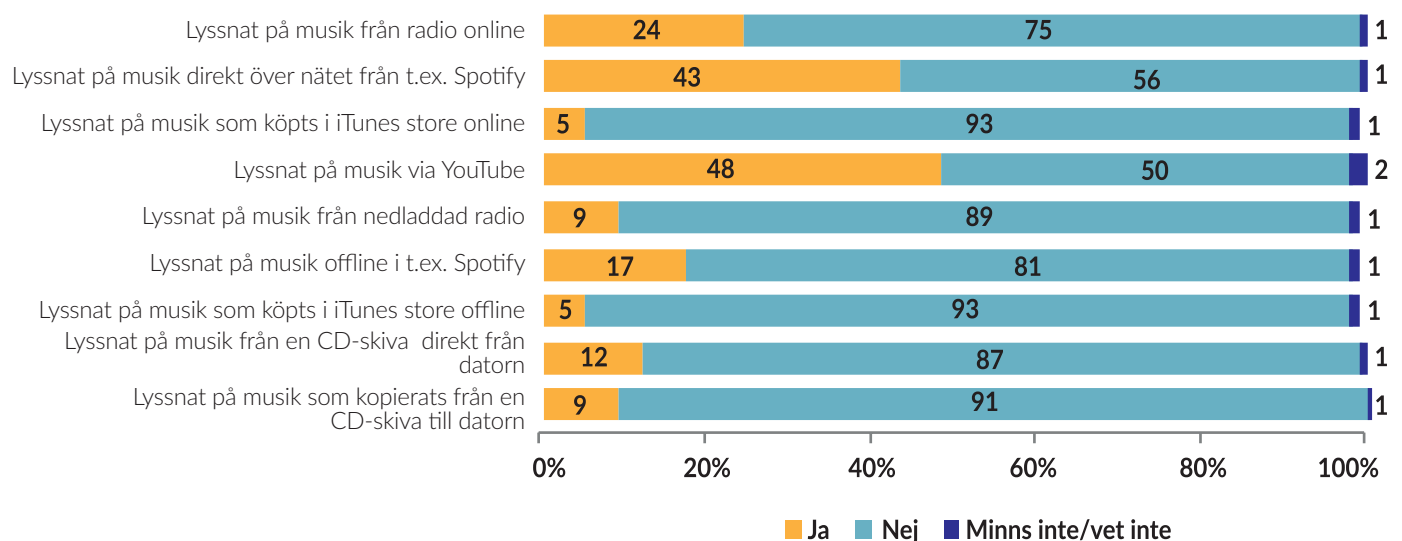
Åtta procent har sett på kopierad film/serier via dator

Har du gjort följande med en dator senaste 30 dagarna?

Åtta procent har lyssnat på kopierad musik via dator

Har du gjort följande med en dator senaste 30 dagarna?

Sammanfattning

Den undersökning vi genomfört visar att privatkopieringen har en mycket mindre omfattning än den Copyswede anger. Skillnaden beror på att Sifo i den ena undersökningen frågat "om senast två åren" och i den andra inte anger någon tidsgräns alls. Frågorna i Sifoundersökningen är också formulerade på ett sätt som med stor sannolikhet skiljer sig från användarnas eget sätt beskriva vad de gör.

De resultat vi fått i Ipsosundersökningen stämmer också bättre med annan statistik om musik och filmkonsumtion.

Kassettbandsparadigmet

Privatkopieringsersättningen bygger på en föråldrad syn, där film och musik köps styckevis, fysiskt eller digitalt. Enligt samma synsätt måste den som vill konsumera musiken eller filmerna i en annan enhet göra en kopia.

Konsumenterna har gått vidare till strömmade tjänster, som genom en prenumerationstjänst blir tillgängliga överallt i alla enheter. 84 procent av musikköpsförsäljningen är strömmade tjänster. Film och serier är på väg mot samma utveckling. Vår undersökning visar att privatkopieringen skiljer sig mycket lite mellan musik och film.

Intäkter från inspelad musik 2014

Strömmad försäljning	84 %
Fysisk försäljning	12
Nedladdad försäljning	4

(Källa: Musiksverige 2014)

Ifpi redovisade nyligen sin statistik för 2015 som visar på motsvarande fördelning mellan strömmade tjänster och annan försäljning.

För TV-tjänster är ökningen också dramatisk. Mellan 2011 och våren 2015 ökade den dagliga räckvidden med 29% årligen och gick från 13% till 37%. Det innebar över 2,5 miljoner svenskar dagligen. Och bland unga svenskar, 15-24 år, är ökningen från 17% till 52%. Eftersom ökningen är så snabb lär andelen svenskar som ser på strömmade tjänster för TV-tjänster vara ännu högre nu ett år senare.

Två tredjedelar har tittat på film och serier på sin dator, ungefär hälften på sin surfplatta och ca en tredjedel på sin smartphone. Olika former av streamade tjänster dominerar helt tittandet på film- och serier.

Det finns fortfarande de som väljer att köpa fysiska CD och DVD. I Ipsos fokusgrupper talade deltagarna om kvalitet. De vill alltså lyssna eller titta på originalet, att göra en kopia skulle försämra kvaliteten. Sannolikt en låg andel privatkopierare i denna grupp.

I kassettbandsparadigmet ligger också att mäta enhetens lagringskapacitet för att beräkna privatkopieringsersättningen. Från olika avgifter på kassettband C90, C120 osv har utvecklats en ersättningstariff som baseras på enhets minneskapacitet mätt i gigabyte, t ex 3:50 kr per GB för smartphones.

Eftersom så stor andel av musikkonsumtionen är strömmad, finns det inget samband mellan eventuell piratkopiering och minnets storlek. Det får däremot den orimliga konsekvensen att privatkopieringsersättningen ökar automatiskt i takt med nya produkter med större minneskapacitet.

Det innebär också att nästan alla smartphone- eller surfplattaägare först har betalat för en strömmad tjänst och sedan tvingas betala en privatkopieringsersättning, fast de inte privatkopierat.

När domstolarna prövat fall om privatkopiering har användarundersökningar från 2011 och 2012 anförts som bevis på att privatkopiering förekommer i bred omfattning. Vi anser att det är uppenbart att utvecklingen av strömmade tjänster har gått så fort de senaste åren att äldre undersökningar inte kan användas för att beskriva dagens användning.

Särskilt ägnad

Privatkopieringsersättning ska utgå för enheter som är "särskilt ägnade" för att kopiera till. Det var ganska självklart när ersättning utgick på analoga och senare digitala sk blankmedia, som inte kunde användas till så mycket annat än att kopiera musik och rörlig bild.

När upphovsrättslagen senast förändrades för drygt 10 år sedan noterade lagstiftaren bland annat mp3 spelare och slog fast att dessa skulle anses vara särskilt ägnade. Enligt Svea hovrätt måste andra produkter, t ex en smartphone, som också har minne och mediaspelare också anses vara särskilt ägnade.

Mp3 spelaren kan heller inte användas till något annat än att spela in och lyssna på musik. Skulle möjligen vara att någon spelar in sin egen eller vänners skönsång. Konsumenten i början av 2000-talet hade en telefon för att kommunicera med, en gameboy för att spela spel och en mp3-spelare för att lyssna på musik i. Nyheter lästes i papperstidningar eller sågs på tv. Lagstiftaren kunde inte förutse att en smartphone eller en surfplatta skulle förena alla dessa funktioner i en device. Han kunde heller inte förutse utvecklingen av appar för sociala medier, nyheter och underhållning.

Det visar också det faktum att mellan en tredjedel och hälften i vår undersökning överhuvudtaget inte vare sig lyssnar på musik eller tittar på sin film och serier på sin smartphone.

Lagstiftaren i början på 2000-talet kunde heller inte förutse den snabba utbyggnaden av mobilt bredband och därmed möjligheten streamade tjänster. Att lyssna på

musik eller se en film förutsatte att det fanns ett original eller en nedladdad kopia.

Själva begreppet "särskilt ägnad" bygger på alltså kassettbandsparadigmet.

En nordisk modell

Upphovsrätten har av hävd samordnats på nordisk nivå. Det vore lämpligt att detta också sker med privatkopieringsersättningen, där Finland och Norge lämnat avgiften på produkter och övergått till ett statsfinansierat system.

Vid införandet av den nuvarande lagstiftningen i Norge valdes mellan två varianter, en marknadsbaserad likt den svenska och en statsbudgetfinansierad. Norge valde den senare eftersom den ansågs lättare att administrera och administrationskostnaderna kunde hållas lägre.

I ett statsbudgetfinansierat system är det oviktigt vilka produkter som faktiskt utnyttjas för privatkopiering. Hela problematiken med "särskilt ägnad" försvinner.

Därmed kan också lagstiftningen behållas oförändrad under en längre tid.

Ersättningen i Norge och Finland baseras på regelbundna marknadsundersökningar som innebär att ersättningen kan anpassas till teknikens och privatkopieringens verkliga omfattning.

Det förefaller vara mer lämpligt än det svenska system där ersättningen kan mångdubblas med automatik när produkterna utvecklas, genom t ex ökad minneskapacitet.

Om undersökningen

I undersökningen har 1 503 personer fått svara på hur de via olika enheter under den senaste månaden har lyssnat på musik, medan 1 565 personer har fått svara på hur de via olika enheter under den senaste tiden har tittat på film och serier. Undersökningen genomfördes av Ipsos i mars 2016 och baseras på ett representativt urval av den svenska befolkningen från 16 år och uppåt.

Undersökningen är beställd av ElektronikBranschen, en branschförening för leverantörer och återförsäljare. Kontaktperson: Klas Elm, tel: 08-508 938 18 mobil: 0704-58 01 08

 gigabytesakatten.se

 facebook.com/stoppagigabyteskatten

 twitter.com/gigabyteskatten